

KIHUN JULKAISUSARJA 93

Kilpa- ja huippu-urheilun sanasto

Glossary of Competitive and Elite Sports

KILPA- JA HUIPPU-URHEILUN SANASTO

Ordlista för tävlings- och elitidrott

Glossary of Competitive and Elite Sports

KIHUn julkaisusarja, nro 93

© 2026 Huippu-urheilun instituutti KIHU ja Sanastokeskus ry

ISBN 978-952-7290-38-5 (verkkajulkaisu, Huippu-urheilun instituutti KIHU)

ISSN 2489-8317 (verkkajulkaisu, Huippu-urheilun instituutti KIHU)

Kaikki oikeudet pidätetään. Tämän julkaisun tai sen osan jäljentäminen ilman tekijän kirjallista lupaa painamalla, monistamalla, äänittämällä tai muulla tavoin on tekijänoikeuslain mukaisesti kielletty.

Sisällysluettelo

Käsitejärjestelmäkaavioluettelo.....	4
Esipuhe.....	5
Sanaston rakenne ja merkinnät.....	6
Käsitteet, määritelmät ja termit.....	6
Sanaston rakenne.....	6
Termitietueen rakenne.....	6
Käsitejärjestelmäkaavioiden tulkinta.....	8
1 Urheiluun liittyvä toiminta.....	10
2 Urheiluun liittyvät henkilöt.....	16
Englanninkielinen hakemisto / English index.....	20
Ruotsinkielinen hakemisto / Svenskt register.....	21
Suomenkielinen hakemisto.....	22

Käsitejärjestelmäkaavioluettelo

Käsitejärjestelmäkaavio 1. Urheiluun liittyvä toiminta.....	15
Käsitejärjestelmäkaavio 2. Urheiluun liittyvät henkilöt.....	19

Esipuhe

Huippu-urheilun instituutti KIHU ja Sanastokeskus käynnistivät elokuussa 2025 kilpa- ja huippu-urheilun käsitteitä koskevan sanastotyön. Työ on osa opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittamaa Tietotyö huippu-urheilun uudistamiseksi -hanketta. Sanastotyön tavoitteena on kilpa- ja huippu-urheiluun liittyvien keskeisten käsitteiden määrittely, suositettavien termien valinta ja termien käytön selkeyttäminen.

Kilpa- ja huippu-urheilun sanaston tavoitteena on selvittää keskeisten käsitteiden sisällöt ja antaa tarvittavat suositukset suomenkielisestä termistöstä sekä antaa vastineet suomen termeille ruotsiksi ja englanniksi. Käsitteet on pyritty määrittelemään siten, että niitä voidaan käyttää yhdenmukaisesti. Sanasto on tarkoitettu kaikille heille, jotka tarvitsevat tietoa kilpa- ja huippu-urheiluun liittyvistä suositeltavista termeistä ja niiden sisällöstä.

Sanasto sisältää 23 käsitettä. Sanastossa on määritelty urheiluun liittyvän toiminnan käsitteitä, kuten kilpaurheilu ja valmentautuminen, ja joitain henkilökäsitteitä, kuten ammattuurheilija ja urheiluvälittäjä. Sanastossa ei siis mennä esimerkiksi laji- tai organisaatioitasolle, koska erilaisia urheilulajeja ja -organisaatioita olisi valtavasti.

Käsitteiden tiedot esitetään sanastossa termitietueina ja käsitejärjestelmäkaavioina. Käsitteiden sisältö kuvataan määritelmien ja niitä täydentävien huomautusten avulla. Käsitteiden välisiä suhteita havainnollistetaan käsitejärjestelmäkaavioiden avulla.

Sanaston käsitteistä, niiden määritelmistä ja termeistä käytiin vilkasta keskustelua koko projektin ajan. Kaksi eniten pohdintaa aiheuttanutta käsitettä olivat urheilu ja talentti. Urheilu on nykyisin valtava sosiaalinen, kulttuurinen ja taloudellinen ilmiö, ja sillä on pitkä historia. Miljoonat ihmiset urheilevat ja seuraavat urheilua eri tavoin. Urheilu saa tukea monelta taholta, ja sen yhteydet politiikkaan ovat yhä ilmeisempiä. Urheilu ja urheiluun liittyvä yritystoiminta ovat myös suuren mittaluokan bisnestä. Urheilulajien kirjo on valtava ja jatkuvassa muutoksessa. Kaikkia urheiluun liittyviä näkökulmia on mahdoton sisällyttää urheilun määritelmään tai huomautuksiin. Siksi työryhmän laatima määritelmä on lopulta hyvin pelkistetty: urheiluun kuuluu aina jollain tasolla fyysinen suorite ja kilpailu sääntöjen mukaan.

Talentti on muista sanaston termeistä poiketen vierasperäinen sana, mutta työryhmä valitsi sen, koska vastaavaa, vakiintunutta suomenkielistä termiä ei ole olemassa. Sanastossa talentilla ei viitata niinkään lahjakkuuteen, kuten esimerkiksi henkilön synnynnäisiin fyysisiin ominaisuuksiin, vaan talentti määritellään jo kilpaurheilussa mukana olevaksi henkilöksi. Talentilla on sellaisia ominaisuuksia, joiden perusteella hänen voidaan arvella olevan kyvykäs kehittymään huippu-urheilijaksi. Työryhmän mielestä lahjakkuutta on monenlaista, mutta puhe lahjoista tai lahjakkuudesta saattaa ohjata ajattelua väärään suuntaan. Etenkään nuoren urheilijan ei ole mielekäästä määritellä itseään pelkästään lahjakkuuden kautta, sillä urheilullinen huippuosaaminen rakentuu ennen kaikkea harjoittelun, oppimisen ja kehittymisen prosessissa. Tarve määritellä urheilijan polulla oleva, jollakin tavalla potentiaalia osoittanut henkilö oli kuitenkin ilmeinen, joten talentti otettiin mukaan sanastoon.

Sanaston laatimisessa on hyödynnetty *Soveltavan liikunnan ja paraurheilun sanastoa*¹.

Kilpa- ja huippu-urheilun sanaston laatineeseen asiantuntijaryhmään ovat kuuluneet:

Liisa Ahlqvist-Lehkosuo, Suomen Olympiakomitea

Aki Hyryläinen, Suomen Palloliitto

Jari Lämsä, Huippu-urheilun instituutti KIHU

Sanna Pusa, Huippu-urheilun instituutti KIHU

Arto Tiihonen, Laurea-ammattikorkeakoulu

Niko Vuorinen, huippu-urheilun asiantuntijaryhmä, Norwegian School of Sport Sciences, KU Leuven

Sirpa Suhonen, Sanastokeskus ry, terminologi.

Käsitteiden ruotsinkielisten vastineiden työstämiseen on osallistunut:

Mikael Nordman, Suomen Olympiakomitea

Sanasto oli avoimella palautekierroksella maaliskuussa 2026, ja se viimeisteltiin saadun palautteen perusteella. Kiitämme sanastotyöryhmän jäseniä ja palautteen antajia heidän arvokkaasta työpanoksestaan.

Sanaston laatimiseen tarvittua terminologisen työn on rahoittanut opetus- ja kulttuuriministeriö.

¹ *Soveltavan liikunnan ja paraurheilun sanasto*. Liikuntatieteellisen Seuran Tutkimuksia ja selvityksiä nro 23. Sanastokeskus ry ja Liikuntatieteellinen Seura, 2023. ISBN 978-952-5762-29-7. ISSN 1798-2464.

Sanaston rakenne ja merkinnät

Käsitteet, määritelmät ja termit

Sanaston lähtökohtana on ollut luotettavien suomenkielisten määritelmien, käsitejärjestelmien, termisuositusten ja termien ruotsin- ja englanninkielisten vastineiden tuottaminen. Siksi sanasto on laadittu systemaattisesti, terminologisten periaatteiden ja menetelmien mukaisesti, jotka on määritelty ISO/TC 37:n (International Organization for Standardization/Technical Committee 37 Language and terminology) laatimissa kansainvälisissä standardeissa.

Terminologiselle sanastotyölle on ominaista käsitekeskeisyys. Siinä missä sanakirjat tarkastelevat sanoja ja niiden merkityksiä, terminologisten sanastojen lähtökohtana ovat käsitteet ja niiden väliset suhteet.

Käsitteet ovat ihmisen mielessään muodostamia ajatusmalleja, jotka vastaavat tiettyjä todellisuuden kohteita, niin sanottuja tarkoitteita. **Tarkoitteilla** on erilaisia ominaisuuksia. Näistä ominaisuuksista muodostettuja ajatusmalleja kutsutaan käsitepiirteiksi. Käsitteen sisältö muodostuu joukosta erilaisia käsitepiirteitä, joista olennaiset ja erottavat kuvataan **määritelmän** avulla. Terminologiset määritelmät on kirjoitettu sellaiseen muotoon, että niiden avulla voidaan tunnistaa kunkin käsitteen paikka käsitejärjestelmässä. **Termit** puolestaan ovat käsitteiden nimityksiä, joiden avulla voidaan lyhyesti viitata käsitteen koko sisältöön.

Sanaston rakenne

Käsitteet on ryhmitelty **aiheenmukaisesti** jäsennelyihin lukuihin, joissa toisiinsa liittyvät käsitteet on pyritty sijoittamaan lähemmäksi.

Aakkoselliset hakemistot löytyvät sanaston lopusta. Niissä käytetty numerointi viittaa käsitteen numeroon sanastossa. Hakemistoihin on poimittu suositettavien ja hylättävien termien lisäksi myös muita hakusanoja, jotka liittyvät läheisesti tiettyyn käsitteeseen. Muut hakusanat viittaavat siihen käsitteeseen ja sen numeroon, jonka yhteydessä kyseistä termiä käsitellään.

Termitietueen rakenne

Käsitteet on esitetty sekä numeroituina termitietueina että käsitejärjestelmiä kuvaavina kaavioina. Termitietueet ja käsitejärjestelmäkaaviot on tarkoitettu toisiaan tukeviksi esitysmuodoiksi.

Termitietueessa käsitteille annetaan ensin **termit**. Ensimmäisenä esitetään sanaston pääkielen (eli käsiteanalyysin perustana käytetyn kielen) termit. Termien jälkeen seuraa **määritelmä**. Määritelmä alkaa pienellä kirjaimella ja sen lopussa ei ole pistettä. Mahdolliset määritelmää täydentävät lisätiedot eli **huomautukset** on erotettu määritelmästä sisennyksellä. Huomautukset ovat normaaleja virkkeitä. Niissä voidaan esimerkiksi antaa havainnollisia esimerkkejä, lisätietoa käsitteestä tai tietoa termien käytöstä.

Kilpa- ja huippu-urheilun sanasto

Kooste kaikista käsitteiden yhteydessä sanasto-osuudessa käytetyistä merkintätavoista:

Termitietueen merkintä	Merkinnän selitys
1	käsitteen numero; sanaston käsitteet on numeroitu juoksevasti
lihavointi	suomenkieliset termit; suositettava termi ensimmäisenä ja sen jälkeen sallittavat synonyymit
<i>kursivoitu linkki</i>	(määritelmässä tai huomautuksessa) kursivoitu termi viittaa sanastossa määriteltyyn käsitteeseen; termi toimii sähköisessä versiossa linkkinä
(1)	(suluissa oleva numero termin perässä) homonyymi; sanastossa on useita kirjoitusasultaan samanlaisia suositettavia tai sallittavia termejä, joilla on eri merkitys, esim. träning (1) ja träning (2)
mieluummin kuin: hellre än:	ei-suosittava termi; termin käyttöä ei suositeta esimerkiksi kielellisistä syistä (kuten vierasperäisyyden vuoksi)
ei: inte: not:	hylättävä termi; tarkoittaa eri asiaa kuin suositettava termi eikä sitä pitäisi käyttää tässä merkityksessä tai termi on kielenvastainen tai vanhentunut
(vanhentunut)	(teksti kaarisuluissa termin perässä) termi on vanhentunut
sv	ruotsinkieliset vastineet
en	englanninkieliset vastineet
/FI/	suomenruotsia
pl	termiä käytetään monikkumuotoisena
<	termi viittaa määriteltyä käsitettä laajempaan käsitteeseen
>	termi viittaa määriteltyä käsitettä suppeampaan käsitteeseen
~	termi viittaa hieman määritellystä käsitteestä poikkeavaan käsitteeseen, mutta siitä ei kuitenkaan voi sanoa, että se olisi laajempi tai suppeampi kuin määritelty käsite
<urheilu>	(teksti kulmasuluissa käsitteen numeron alla) ala, jolle määritelmä on rajattu tai jonka näkökulmasta määritelmä on kirjoitettu
<joukkuelajit>	(teksti kulmasuluissa termin perässä) täsmennys termin käyttöalasta tai tapauksista, joissa termiä voidaan käyttää
Käsitejärjestelmäkaavio:	viittaus yhteen tai useampaan käsitejärjestelmäkaavioon, jossa käsite esiintyy; kaavion nimi toimii sähköisessä versiossa linkkinä

Käsitejärjestelmäkaavioiden tulkinta

Käsitejärjestelmäkaaviot havainnollistavat käsitteiden välisiä suhteita ja auttavat hahmottamaan kokonaisuuksia. Sanastossa esiintyy terminologisia käsitesuhteita, joita on kuvattu UML:n (Unified Modeling Language) mukaisilla merkintätavoilla (ks. ISO 24156-1 Graphic notations for concept modelling in terminology work and its relationship with UML -- Part 1: Guidelines for using UML notation in terminology work). Seuraavan sivun kaaviossa on annettu esimerkkejä käsitesuhteiden kuvaamisesta.

Käsitteen merkitseminen käsitejärjestelmäkaavioon

- sanasto-osuudesta käsitteen tiedoista on poimittu kaavioon ensimmäinen suositettava termi ja määritelmä
- lihavoimaton termi on kaaviossa helpottamassa kaavion tulkintaa, mutta sitä ei ole määritelty sanastossa

Hierarkkinen suhde (kolmioon päättyvä viiva $\rightarrow$)

- vallitsee laajemman yläkäsitteen (esim. *kilpaurheilu*) ja sitä suppeamman alakäsitteen (esim. *huippu-urheilu*) välillä
- alakäsite sisältää kaikki yläkäsitteen piirteet sekä vähintään yhden lisäpiirteen, mutta sitä vastaa suppeampi joukko tarkoitteita kuin yläkäsitettä
- alakäsite voidaan ajatella yläkäsitteen erikoistapaukseksi
- kolmion kärki osoittaa yläkäsitteeseen

Koostumussuhde (vinoneliöön päättyvä viiva $\diamond$)

- alakäsitteet ovat osia yläkäsitteenä olevasta kokonaisuudesta
- yläkäsitteen piirteet eivät sisälly alakäsitteeseen kuten hierarkkisessa käsitejärjestelmässä
- vinoneliö kiinnittyy yläkäsitteeseen
- tässä sanastossa ei ole koostumussuhteita

Assosiatiivinen suhde (viiva ilman symbolia)

- käsitesuhde, jota ei voida luokitella hierarkkiseksi eikä koostumussuhteeksi (esimerkiksi ajalliset, paikalliset, toiminnalliset, välineelliset sekä alkuperään ja syntyyn liittyvät suhteet)
- assosiatiivisen suhteen tyyppi käy yleensä ilmi määritelmän kielellisestä muodosta
- esimerkiksi *urheilijan* ja *valmentautumisen* välillä on assosiatiivinen suhde: valmentautumisen avulla urheilija pyrkii kehittymään ja menestymään urheilulajissaan

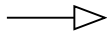
Moniulotteinen käsitejärjestelmä (viiva, jonka yhteyteen on tekstillä merkitty jaotteluperuste)

- sekä hierarkkiset että koostumussuhteiset käsitejärjestelmät voivat olla moniulotteisia
- yläkäsitteestä päästään erilaisiin alakäsitevalikoimiin eli ulottuvuuksiin käyttämällä eri jaotteluperusteita
- hierarkkisessa käsitejärjestelmässä yhteen ulottuvuuteen kuuluvat eli yhden jaotteluperusteen mukaiset (käsitejärjestelmäkaaviossa saman jaotteluperusteen alle merkityt) alakäsitteet eivät voi yhdistyä uudeksi käsitteeksi (esimerkiksi *kilpaurheilu* ei voi olla *harrasteurheilua*), mutta eri ulottuvuuksiin kuuluvia eli eri jaotteluperusteiden alla olevia alakäsitteitä voidaan yhdistää uusiksi käsitteiksi (esimerkiksi *aikuisten urheilu* voi olla *kilpaurheilua*)
- koostumussuhteisessa käsitejärjestelmässä ulottuvuuksien avulla voidaan esittää erilaisia tapoja hahmottaa yläkäsitteen rakennetta
- jaotteluperusteen nimitys on usein merkitty viivan yhteyteen (esimerkiksi *urheilu* on jaettu alakäsitteisiin yhtäältä tavoitteen ja toisaalta iän mukaan)

Täydentävä tieto (katkoviiva - - -)

- katkoviivoilla merkitään käsitesuhteet, jotka eivät käy ilmi määritelmien sanamuodoista (esimerkiksi käsitteiden *urheilija* ja *urheiluvalmentaja* välinen assosiatiivinen suhde on merkitty katkoviivalla, koska urheilijan määritelmässä ei viitata suoraan urheiluvalmentajaan eikä päinvastoin)
- katkoviivoilla kuvatut käsitesuhteet täydentävät määritelmiä ja tukevat käsitteiden ymmärtämistä (urheiluvalmentaja valmentaa urheilijoita, vaikkei assosiatiivinen suhde näy käsitteiden määritelmissä)
- katkoviivalla voidaan merkitä niin hierarkkinen suhde, koostumussuhde kuin assosiatiivinen suhdekin
- ks. käsitejärjestelmäkaavio [1. Urheiluun liittyvä toiminta](#)

HIERARKKINEN SUHDE

kilpaurheilu
organisoitu urheilu, jossa tavoitteena on kilpailumenestys yhdessä tai useammassa urheilulajissa ja jossa suoritusta pyritään parantamaan valmentautumisella

huippu-urheilu
huipputason kilpaurheilu ylimmissä kansainvälisissä kilpailuissa tai kilpa- tai ammattilaissarjoissa

ASSOSIATIIVINEN SUHDE

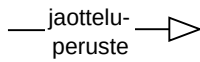

urheilija
henkilö, joka harjoittaa urheilua säännöllisesti

valmentautuminen
tavoitteellinen ja systemaattinen toiminta, jonka avulla urheilija pyrkii kehittymään ja menestymään urheilulajissaan yksin tai osana ryhmää

MONIULOTTEINEN KÄSITEJÄRJESTELMÄ

urheilu
tavoitteellinen ja toistuva fyysinen aktiivisuus, jossa harjoitellaan ensisijaisesti fyysisiä taitoja ja kilpaillaan niissä tiettyjen sääntöjen mukaan

urheilu tavoitteen mukaan

urheilu iän mukaan

kilpaurheilu
organisoitu urheilu, jossa tavoitteena on kilpailumenestys yhdessä tai useammassa urheilulajissa ja jossa suoritusta pyritään parantamaan valmentautumisella

harrasteurheilu
monentasoisille ja -kuntoisille harrastajille tarkoitettu urheilu, jossa tavoitteena on myönteisten kokemusten saaminen ja kunnon kohottaminen tai ylläpitäminen

lasten urheilu
urheilu, jota harrastavat alle 13-vuotiaat lapset

aikuisten urheilu
nuorten urheilun jälkeen harrastettava urheilu

nuorten urheilu
urheilu, jota harrastetaan 13-vuotiaasta varhaisaikuisuuteen asti

1 Urheiluun liittyvä toiminta

1

fyysinen aktiivisuus

sv fysisk aktivitet

en physical activity (1)

määritelmä

lihasten tahdonalainen, energiankulutusta lisäävä ja yleensä liikkeeseen johtava toiminta

huomautus

Esimerkiksi käveleminen, puutarhan hoito, kotitöiden tekeminen, muu hyötyliikunta ja *liikunta* ovat fyysistä aktiivisuutta. Fyysinen aktiivisuus voi olla satunnaista toimintaa. Se ei välttämättä ole suunniteltua tai tavoitteellista. Myös käsien vai vaikkapa vain sormen liikuttaminen on fyysistä aktiivisuutta.

Fyysisen aktiivisuuden synonyyminä voidaan joissain yhteyksissä käyttää liikkuminen-termiä.

Fyysistä aktiivisuutta ryhmitellään intensiteetin mukaan: kevyt fyysinen aktiivisuus (engl. light intensity physical activity, LPA), reipas ja rasittava fyysinen aktiivisuus (engl. moderate to vigorous intensity physical activity, MVPA), rasittava fyysinen aktiivisuus (engl. vigorous intensity physical activity, VPA).

Ks. myös Yleisen suomalaisen ontologian käsite: [fyysinen aktiivisuus](#).

Käsitejärjestelmäkaavio: [Urheiluun liittyvä toiminta](#)

2

liikunta

sv motion

en exercise; physical activity (2)

määritelmä

suunniteltu ja tarkoituksellinen *fyysinen aktiivisuus*, joka yleensä on toistuvaa ja jolla pyritään johonkin tavoitteeseen

huomautus

Liikunnan avulla pyritään usein ylläpitämään tai parantamaan fyysistä kuntoa tai sen osatekijöitä, kuten tasapainoa, voimaa tai kehon liikkuvuutta, ja siihen liittyy usein terveys suosituksia. Liikunta, esimerkiksi jalkapallo tai voimistelu, on usein harrastus. Liikunta voi olla omaehtoista tai organisoitua ja sitä voi harjoittaa yksin tai ryhmässä.

Liikunta tähtää usein ennalta harkittuihin tavoitteisiin ja niitä palveleviin liikesuorituksiin sekä toiminnasta saataviin merkityksellisiin kokemuksiin. Tavoitteena voi olla esimerkiksi hyvä olo tai sosiaalinen vuorovaikutus.

Ks. myös Yleisen suomalaisen ontologian käsite: [liikunta](#).

Käsitejärjestelmäkaavio: [Urheiluun liittyvä toiminta](#)

3

urheilu

sv idrott; sport

en sport; sports *pl*

määritelmä

tavoitteellinen ja toistuva *fyysinen aktiivisuus*, jossa harjoitellaan ensisijaisesti fyysisiä taitoja ja kilpaillaan niissä tiettyjen sääntöjen mukaan

huomautus

Urheilussa tarvittaviin fyysisiin taitoihin liittyy teknisiä, taktisia, psyykkisiä, sosiaalisia ja kulttuurisia ulottuvuuksia.

Urheilun tavoitteena on usein myös terveyden ylläpitäminen tai kunnan parantaminen.

Ks. myös Yleisen suomalaisen ontologian käsite: [urheilu](#).

Käsitejärjestelmäkaaviot: [Urheiluun liittyvä toiminta](#) ja [Urheiluun liittyvät henkilöt](#)

4

harrasteurheilu; kuntourheilu

ei: amatööriurheilu

sv motionsidrott; hobbyidrott; rekreationsidrott
inte: amatöridrott; amatörspport

en recreational sport; recreational sports *pl*
not: amateur sport; amateur sports *pl*

määritelmä

monentasoisille ja -kuntoisille harrastajille tarkoitettu *urheilu*, jossa tavoitteena on myönteisten kokemusten saaminen ja kunnon kohottaminen tai ylläpitäminen

huomautus

Harrasteurheilu ei edellytä *valmentautumista*, vrt. *kilpaurheilu*. Harrasteurheilussa on usein sekajoukkueita ja -sarjoja, joissa on eri-ikäisiä osallistujia.

Amatööriurheilu-termiä ei suositella käytettäväksi tässä merkityksessä, sillä se voi tarkoittaa myös kilpaurheilua, josta *urheilija* ei saa elantoaan.

Käsitejärjestelmäkaavio: [Urheiluun liittyvä toiminta](#)

5

kilpaurheilu

sv tävlingsidrott

en competitive sport; competitive sports *pl*

määritelmä

organisoitu *urheilu*, jossa tavoitteena on kilpailumenestys yhdessä tai useammassa urheilulajissa ja jossa suoritusta pyritään parantamaan *valmentautumisella*

huomautus

Kilpaurheilussa keskeistä on valmentautuminen ja *urheiluvalmennuksessa* tarvittava osaaminen. Urheilulajien kirjo on suuri, ja *urheilijoilta* ja urheilujoukkueilta vaaditaan monenlaisia yleisiä sekä eri lajeille tyypillisiä ominaisuuksia ja osaamista.

Kilpaurheiluun vaaditaan usein kilpailulisenssi.

Urheiluseurat ja urheilun lajiliitot ovat tyypillisiä urheilukilpailujen ja -valmennuksen järjestäjiä ja toteuttajia.

Kilpaurheilu voi olla *huippu-urheilua* tai *ammattieurheilua*. Se voi olla myös viihdettä ja liiketoimintaa.

Ks. myös Yleisen suomalaisen ontologian käsite: [kilpaurheilu](#).

Käsitejärjestelmäkaavio: [Urheiluun liittyvä toiminta](#)

6

huippu-urheilu

mieluummin kuin: eliittieurheilu

sv elitidrott; elitsport; toppidrott /FI/

en elite sport; elite sports *pl*; high-performance sport; high-performance sports *pl*; high-level sport; high-level sports *pl*; top-level sport; top-level sports *pl*

määritelmä

huipputasen *kilpaurheilu* ylimmissä kansainvälisissä kilpailuissa tai kilpa- tai ammattilaissarjoissa

huomautus

Ylimmillä kansainvälisillä kilpailuilla tarkoitetaan olympialaisia, paralympialaisia ja eri urheilulajien kansainvälisten lajiliittojen järjestämiä maailman- ja maanosan mestaruuskilpailuja. Ylimmillä kansainvälisillä kilpa- tai ammattilaissarjoilla tarkoitetaan esimerkiksi tenniksen ATP- ja WTA-ammattilaiskiertueita, Formula 1:n ja rallin MM-sarjoja, Valioliigaa, Serie A:ta, NHL:ää ja NBA:ta.

Huippu-urheilua tuetaan yleensä laadukkaalla valmennuksella ja riittävillä resursseilla.

Huippu-urheilu on usein *ammattieurheilua*.

Ks. myös Yleisen suomalaisen ontologian käsite: [huippu-urheilu](#).

Käsitejärjestelmäkaavio: [Urheiluun liittyvä toiminta](#)

7

ammattieurheilu; ammattilaisurheilu

ei: ammattimainen urheilu

sv professionell sport; professionell idrott

en professional sport; professional sports *pl*

määritelmä

kilpaurheilu, jonka harjoittaja saa siitä elantonsa

huomautus

Ks. myös **ammattieurheilija**.

Ks. myös Yleisen suomalaisen ontologian käsite: **ammattieurheilu**.

Käsitejärjestelmäkaavio: [Urheiluun liittyvä toiminta](#)

8

lasten urheilu

sv barnidrott

en children's sport; children's sports *pl*

määritelmä

urheilu, jota harrastavat alle 13-vuotiaat lapset

huomautus

Lasten urheilussa eri urheilulajeilla on omia ikäkausi- tai tasoryhmiään, joissa otetaan huomioon lasten eri ikä- ja kehityskausien olennaiset piirteet.

Lasten urheilussa tavoitteena on monipuoliseen liikkumiseen innostaminen, taitojen kehittäminen, elämysten ja kokemusten saaminen sekä osallisuuden ylläpitäminen tai lisääminen.

Lasten urheilu voi olla sekä **harraste-** että **kilpaurheilua**.

Käsitejärjestelmäkaavio: [Urheiluun liittyvä toiminta](#)

9

nuorten urheilu; nuorisourheilu

ei: junioriurheilu (vanhentunut)

sv ungdomsidrott

en youth sport; youth sports *pl*; sport for young people; sports *pl* for young people

määritelmä

urheilu, jota harrastetaan 13-vuotiaasta varhaisaikuisuuteen asti

huomautus

Nuorten urheilun yläikäraja on tyypillisesti 20–23 vuotta. Eri urheilulajeissa on erilaisia yläikärajoja.

Organisoidussa nuorten urheilussa urheilua koskevat tavoitteet, tavat ja mahdollisuudet eriytyvät nuoren **urheilijan** omien valintojen, urheilulajin, urheiluseuran tai lajiliiton mahdollistamien urheilijapolkujen seurauksena. Osa nuorista jatkaa **kilpaurheilun** pariin, osa jatkaa urheilua ilman urheilu-urataavoitteita (**harrasteurheilu**) ja osa lopettaa urheilun.

Käsitejärjestelmäkaavio: [Urheiluun liittyvä toiminta](#)

10

aikuisten urheilu

ei: aikuisurheilu

sv idrott för vuxna; vuxenidrott; sport för vuxna

en sport for adults; sports *pl* for adults; adults' sport; adults' sports *pl*

määritelmä

nuorten urheilun jälkeen harrastettava *urheilu*

huomautus

Aikuisten urheilun aloitusikä riippuu urheilulajista.

Aikuisten urheilu voi olla *harraste-* tai *kilpaurheilua*.

Aikuisten kilpaurheilu voi olla *yleisen sarjan urheilua* tai *aikuisurheilua*.

Aikuisten harrasteurheilu voi pitää sisällään urheilulajien säännöillä järjestettyjä kilpailutapahtumia, -sarjoja ja -turnauksia, joissa voi olla myös tasoluokkia. Puulaakiurheilu, kortteliliigat ja monet kaikille avoimet juoksu- ja hiihtotapahtumat ovat tyypillistä aikuisten harrasteurheilua.

Käsitejärjestelmäkaavio: [Urheiluun liittyvä toiminta](#)

11

yleisen sarjan urheilu; avoimen sarjan urheilu

sv > idrott i öppen serie <joukkuelajit>; > idrott i allmän klass <yksilölajit>

en sport in open series; sports *pl* in open series

määritelmä

aikuisten urheilu, joka on *kilpaurheilua* avoimissa, *urheilijoiden* ikään perustumattomissa sarjoissa

huomautus

Yleisessä sarjassa voi urheilla myös nuoria. Eri urheilulajeissa on erilaisia alaikärajoja yleisen sarjan urheilijoille.

Yleensä yleisen sarjan urheilusta puhutaan järjestävän lajin, lajiliiton tai muun tahon mukaan tai urheilukilpailujen mukaan, kuten yleisen sarjan SM-kilpailut.

Käsitejärjestelmäkaavio: [Urheiluun liittyvä toiminta](#)

12

aikuisurheilu; masters-urheilu

mieluummin kuin: veteraaniurheilu

ei: aikuisten urheilu

sv mastersidrott

en masters' sport; masters' sports *pl*

määritelmä

aikuisten urheilu, joka on *kilpaurheilua urheilijoiden* ikään perustuviissa sarjoissa

huomautus

Aikuisurheilussa ikäsarjoja on yleensä viiden ikävuoden välein.

Suomalaisissa kilpailuissa urheilijoiden alaikäraja aikuisurheilussa on usein 30 vuotta, kansainvälisissä kilpailuissa 35 vuotta, mutta tämä vaihtelee lajikohtaisesti.

Eri urheilulajeissa tästä käsitteestä käytetään erilaisia termejä. Joissain lajeissa on esimerkiksi edelleen käytössä veteraaniurheilu-termi.

Ks. myös Yleisen suomalaisen ontologian käsite: [aikuisurheilu](#).

Käsitejärjestelmäkaavio: [Urheiluun liittyvä toiminta](#)

13

urheiluvalmennus

sv idrottsträning; träning (2); idrottscoaching

en sport coaching; sports coaching

määritelmä

tavoitteellinen ja systemaattinen toiminta, jossa yksi tai useampi henkilö edistää *urheilijan* tai urheilujoukkueen osaamista, suorituskyykyä ja kilpailuvalmiutta

huomautus

Urheiluvalmennuksen prosessi etenee urheilijan tunnistettavien kehitysvaiheiden mukaisesti ja sisältää sekä urheilijan oppimisen ohjaamisen ja suorituskyyvyn kehittämisen että valmennusympäristön tarkoituksenmukaisen kehittämisen.

Käsitejärjestelmäkaaviot: [Urheiluun liittyvä toiminta](#) ja [Urheiluun liittyvät henkilöt](#)

14

<urheilu>

valmentautuminen

sv träning (1)

en training

määritelmä

tavoitteellinen ja systemaattinen toiminta, jonka avulla *urheilija* pyrkii kehittymään ja menestymään urheilulajissaan yksin tai osana ryhmää

huomautus

Valmentautuminen voi olla sekä fyysistä, psyykkistä että sosiaalista. Siihen sisältyy esimerkiksi tavoitteiden asettamista, lajiharjoittelua, fyysisten ominaisuuksien ja psyykkisten vahvuuksien kehittämistä ja ruokavalion muokkaamista.

Urheiluvalmentajan tehtävänä on auttaa urheilijaa valmentautumisessa.

Käsitejärjestelmäkaaviot: [Urheiluun liittyvä toiminta](#) ja [Urheiluun liittyvät henkilöt](#)

2 Urheiluun liittyvät henkilöt

15

urheilija

sv idrottare; > idrottsman <miehistä>; > idrottskvinna <naisista>
hellre än: > sportsman <miehistä>; > sportskvinna <naisista>

en athlete; sportsperson; > sportsman <miehistä>; > sportswoman <naisista>

määritelmä

henkilö, joka harjoittaa *urheilua* säännöllisesti

huomautus

Urheilija voi olla urheilun harrastaja tai *kilpaurheilija*, ks. *harrasteurheilu* ja *kilpaurheilu*.

Ks. myös Yleisen suomalaisen ontologian käsite: *urheilijat*.

Käsitejärjestelmäkaaviot: [Urheiluun liittyvä toiminta](#) ja [Urheiluun liittyvät henkilöt](#)

16

kilpaurheilija

sv tävlingsidrottare

en competitive athlete

määritelmä

urheilija, jonka tavoitteena on kilpailumenestys yhdessä tai useammassa urheilulajissa ja joka pyrkii parantamaan suoritustaan *valmentautumisella*

huomautus

Voidakseen kilpailla kilpaurheilija tarvitsee yleensä kilpailulisenssin.

Kilpaurheilija voi olla myös esimerkiksi *ammattimainen urheilija*, *huippu-urheilija*, *ammattieurheilija* tai *puoliammattilainen*.

Käsitejärjestelmäkaavio: [Urheiluun liittyvät henkilöt](#)

17

ammattimainen urheilija

ei: ammattieurheilija

sv ~ professionell idrottare (1); ~ heltidsidrottare

en ~ full-time athlete; ~ professional athlete (1)

määritelmä

kilpaurheilija, jonka *valmentautuminen* ja kilpailutoiminta on laadukasta, suunnitelmallista ja tavoitteellista ja jonka elämässä *kilpaurheilulla* on keskeinen asema

huomautus

Ammattimainen urheilija tähtää usein *huippu-urheilijaksi*. Hän ei välttämättä ole *ammattieurheilija* tai *puoliammattilainen*.

Käsitejärjestelmäkaavio: [Urheiluun liittyvät henkilöt](#)

18

huippu-urheilija

sv elitidrottare; toppidrottare

hellre än: elitatlet; toppatlet

en elite athlete; high-performance athlete

määritelmä

ammattimainen urheilija, joka kilpailee säännöllisesti urheilulajin kansainvälisellä kärkitasolla ja saavuttaa menestystä ylimmissä kansainvälisissä kilpailuissa tai kilpa- tai ammattilaisarjoissa

huomautus

Huippu-urheilijat kilpailevat esimerkiksi olympialaisissa, paralympialaisissa, eri urheilulajien kansainvälisten lajiliittojen järjestämässä maailman- ja maanosan mestaruuskilpailuissa, tenniksen ATP- ja WTA-ammattilaiskiertueilla, Formula 1:n ja rallin MM-sarjoissa, Valioliigassa, Serie A:ssa, NHL:ssä ja NBA:ssa.

Huippu-urheilija on usein *ammattieurheilija*.

Ks. myös Yleisen suomalaisen ontologian käsite: *huippu-urheilijat*.

Käsitejärjestelmäkaavio: [Urheiluun liittyvät henkilöt](#)

19

<urheilu>

talentti

sv idrottstalång; talång

en sport talent; sports talent

määritelmä

omassa urheilulajissaan riittävän pitkälle edennyt [kilpaurheilija](#), jolla on tarvittavia ominaisuuksia ja osaamista, joiden avulla hän voi kehittyä [huippu-urheilijaksi](#)

huomautus

Jotta talentti kehittyisi huippu-urheilijaksi, hän tarvitsee oikeanlaista [urheiluvalmennusta](#) sekä taloudellista ja muuta tukea.

Urheilujärjestelmät ja lajiliitot pyrkivät tunnistamaan talenteja, jotta ne voivat suunnata resursseja valikoidulle ryhmälle, jolla on suurempi todennäköisyys menestyä kuin joillakin toisilla.

Talentilla ei tässä tapauksessa viitata esimerkiksi synnynnäisiin ominaisuuksiin, joista puhutaan usein lahjakkuutena.

Käsitejärjestelmäkaavio: [Urheiluun liittyvät henkilöt](#)

20

ammattiuurheilija; ammattilaisuurheilija

ei: ammattimainen urheilija

sv professionell idrottare (2)

en professional athlete (2)

määritelmä

[kilpaurheilija](#), joka ansaitsee pääosan elannostaan urheilemalla

huomautus

Yleensä ammattiuurheilija on työsuhteessa urheiluorganisaatioon tai elättää itsensä [ammattiuurheilusta](#) tuloja saavana ammatinharjoittajana.

Ks. myös [puoliammattilainen](#).

Käsitejärjestelmäkaavio: [Urheiluun liittyvät henkilöt](#)

21

<urheilu>

puoliammattilainen

sv halvprofessionell idrottare; semiprofessionell idrottare

en semi-professional athlete

määritelmä

[kilpaurheilija](#), joka ansaitsee osan elannostaan urheilemalla, muttei niin paljon, että tulisi yksin sillä toimeen

huomautus

[Urheilun](#) ohella puoliammattilainen voi esimerkiksi käydä muissa töissä, toimia yrittäjänä tai opiskella ja saada opintotukea.

Ks. myös [ammattiuurheilija](#).

Käsitejärjestelmäkaavio: [Urheiluun liittyvät henkilöt](#)

22

urheiluvalmentaja; < valmentaja

sv tränare; idrottscoach; < coach

en sport coach; sports coach; < coach; < trainer

määritelmä

henkilö, joka ohjaa tai harjoittaa yhtä tai useampaa muuta henkilöä tai urheilujoukkuetta tietyssä urheilulajissa

huomautus

Urheiluvalmentaja voi erikoistua tietyn ikäkausivaiheen *urheilijoiden* kehittämiseen tai tiettyyn osaamisalueeseen, kuten fysiikkaan, urheilupsykologiaan tai tiettyyn pelin osa-alueeseen. Eri osa-alueiden valmentajat ja muut asiantuntijat voivat muodostaa valmennustiimejä.

Lajiliitot ja urheiluseurat pyrkivät varmistamaan, että niillä on käytössään riittävästi koulutuksen saaneita urheiluvalmentajia.

Toisinaan urheilu-uransa lopettaneet *kilpaurheilijat* ryhtyvät valmentajiksi.

Urheiluvalmentaja voi valmentaa oman toimensa ohella tai olla *ammattivalmentaja*.

Käsitejärjestelmäkaaviot: [Urheiluun liittyvä toiminta](#) ja [Urheiluun liittyvät henkilöt](#)

23

<urheilu>

ammattivalmentaja

sv professionell tränare; professionell coach

en professional sport coach; professional sports coach

määritelmä

urheiluvalmentaja, jolla on tarvittava osaaminen valmentamassaan urheilulajissa tai *urheiluvalmennuksen* keskeisillä osa-alueilla, joka on vastuussa valmennettaviensa kehittymisestä tai menestymisestä ja joka ansaitsee pääosan elannostaan urheiluvalmennuksesta

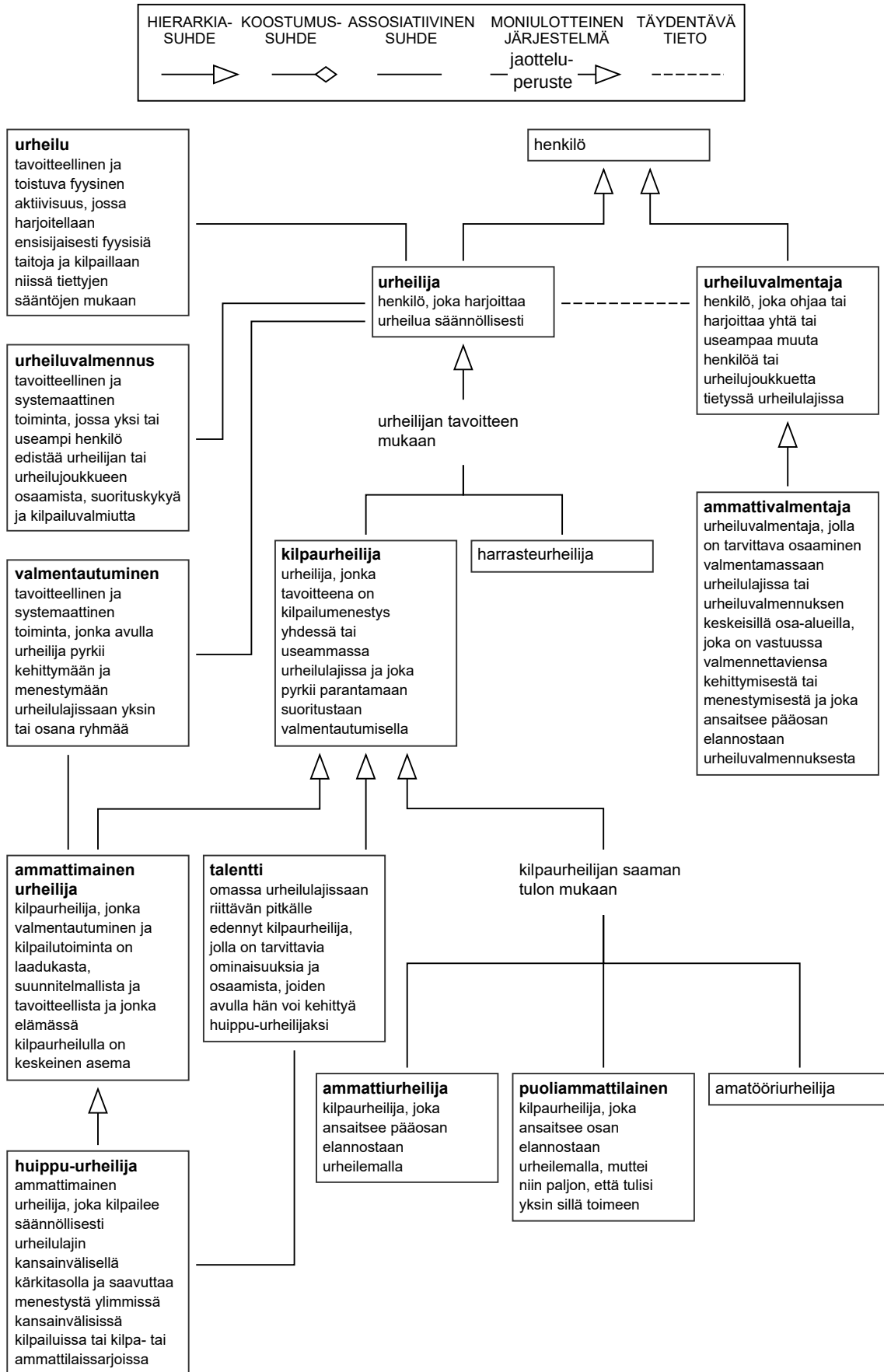
huomautus

Yleensä ammattivalmentaja on työsuhteessa urheiluorganisaatioon tai elättää itsensä valmentamisesta tuloja saavana ammatinharjoittajana.

Urheiluvalmennuksessa voi suorittaa erilaisia ammattivalmentajaksi valmistavia tutkintoja tai sertifikaatteja sekä Suomessa että ulkomailla.

Käsitejärjestelmäkaavio: [Urheiluun liittyvät henkilöt](#)

Kilpa- ja huippu-urheilun sanasto

Käsitejärjestelmäkaavio 2. Urheiluun liittyvät henkilöt.

Englanninkielinen hakemisto / English index

Numbers in the index refer to the term record numbers.

adults' sport	10	professional sports	7
adults' sports	10	professional sports coach	23
amateur sport; see recreational sport.....	4	recreational sport	4
amateur sports; see recreational sport.....	4	recreational sports	4
athlete	15	semi-professional athlete	21
children's sport	8	sport	3
children's sports	8	sport coach	22
coach	22	sport coaching	13
competitive athlete	16	sport for adults	10
competitive sport	5	sport for young people	9
competitive sports	5	sport in open series	11
elite athlete	18	sport talent	19
elite sport	6	sports	3
elite sports	6	sports coach	22
exercise	2	sports coaching	13
full-time athlete	17	sports for adults	10
high-level sport	6	sports for young people	9
high-level sports	6	sports in open series	11
high-performance athlete	18	sports talent	19
high-performance sport	6	sportsman	15
high-performance sports	6	sportsperson	15
masters' sport	12	sportswoman	15
masters' sports	12	talent; see sport talent.....	19
physical activity (1)	1	top-level sport	6
physical activity (2)	2	top-level sports	6
physical exercise; see exercise.....	2	trainer	22
professional athlete (1)	17	training	14
professional athlete (2)	20	youth sport	9
professional sport	7	youth sports	9
professional sport coach	23		

Ruotsinkielinen hakemisto / Svenskt register

Numren i registret anger term-postnumren.

amatöridrott; se motionsidrott.....	4	motionsidrott	4
amatörsport; se motionsidrott.....	4	professionell coach	23
barnidrott	8	professionell idrott	7
barnsport; se barnidrott.....	8	professionell idrottare (1)	17
coach	22	professionell idrottare (2)	20
elitatlet; se elitidrottare.....	18	professionell sport	7
elitidrott	6	professionell tränare	23
elitidrottare	18	rekreationsidrott	4
elitsport	6	semiprofessionell idrottare	21
fysisk aktivitet	1	sport	3
halvprofessionell idrottare	21	sport för vuxna	10
heltidsidrottare	17	sportskvinna; se idrottare.....	15
hobbyidrott	4	sportsman; se idrottare.....	15
idrott	3	talang	19
idrott för vuxna	10	toppatlet; se elitidrottare.....	18
idrott i allmän klass	11	toppidrott	6
idrott i öppen serie	11	toppidrottare	18
idrottare	15	tränare	22
idrottscoach	22	träning (1)	14
idrottscoaching	13	träning (2)	13
idrottskvinna	15	tävlingsidrott	5
idrottsman	15	tävlingsidrottare	16
idrottsstalng	19	tävlingsidrott; se tävlingsidrott.....	5
idrottsträning	13	ungdomsidrott	9
mastersidrott	12	ungdomssport; se ungdomsidrott.....	9
motion	2	vuxenidrott	10

Suomenkielinen hakemisto

Hakemiston numerot viittaavat termitietueneroihin.

aikuisten harrasteurheilu; ks. aikuisten urheilu.....	10	kilpaurheilija	16
aikuisten kilpaurheilu; ks. aikuisten urheilu.....	10	kilpaurheilu	5
aikuisten urheilu	10	kuntourheilu	4
aikuisten urheilu; ks. aikuisurheilu.....	12	lasten urheilu	8
aikuisurheilu	12	liikunta	2
aikuisurheilu; ks. aikuisten urheilu.....	10	masters-urheilu	12
amatööriurheilu; ks. harrasteurheilu.....	4	nuorisourheilu	9
ammattilaisurheilija	20	nuorten urheilu	9
ammattilaisurheilu	7	puoliammattilainen	21
ammattimainen urheilija	17	puulaakiorheilu; ks. aikuisten urheilu.....	10
ammattimainen urheilija; ks. ammattiurheilija.....	20	seniorieurheilu; ks. aikuisurheilu.....	12
ammattimainen urheilu; ks. ammattiurheilu.....	7	talentti	19
ammattiurheilija	20	urheilija	15
ammattiurheilija; ks. ammattimainen urheilija.....	17	urheilijalahjakkuus; ks. talentti.....	19
ammattiurheilu	7	urheilijatalentti; ks. talentti.....	19
ammattivalmentaja	23	urheilu	3
avoimen sarjan urheilu	11	urheiluvalmennus	13
eliittieurheilu; ks. huippu-urheilu.....	6	urheiluvalmentaja	22
fyysinen aktiivisuus	1	urheiluvalmentaminen; ks. urheiluvalmennus.....	13
harrasteurheilu	4	valmennus; ks. urheiluvalmennus.....	13
harrastusurheilu; ks. harrasteurheilu.....	4	valmennustiimi; ks. urheiluvalmentaja.....	22
huippu-urheilija	18	valmentaja	22
huippu-urheilu	6	valmentaminen; ks. urheiluvalmennus.....	13
ikämiesurheilu; ks. aikuisurheilu.....	12	valmentautuminen	14
ikänaiseurheilu; ks. aikuisurheilu.....	12	veteraaniurheilu; ks. aikuisurheilu.....	12
juniorieurheilu; ks. nuorten urheilu.....	9	yleisen sarjan urheilu	11

KIHU

 Sanastokeskus

KILPA- JA HUIPPU-URHEILUN SANASTO

Huippu-urheilun instituutti KIHU, Sanastokeskus ry

KIHUn julkaisusarja, nro 93

ISBN 978-952-7290-38-5 (verkkojulkaisu)

ISSN 2489-8317 (verkkojulkaisu)

© Huippu-urheilun instituutti KIHU, Sanastokeskus ry, 2026